

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ВОЛОШЕНЮК ВАДИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 504:338:622.27

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ
ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ
РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ
2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі прикладної економіки Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України (м. Дніпропетровськ).

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор, **Вагонова Олександра Григорівна**, Державний ВНЗ «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України (м. Дніпропетровськ), завідувач кафедри прикладної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, **Степанов В'ячеслав Миколайович**, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (м. Одеса), головний науковий співробітник відділу економіко-екологічних проблем приморських регіонів;

кандидат економічних наук, **Лізогуб Римма Петрівна**, Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України, доцент кафедри маркетингу.

Захист відбудеться «24» грудня 2013 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.080.01 при Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет» за адресою: 49027, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19, ауд. 4/53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» за адресою: 49027, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19.

Автореферат розісланий «___» листопада 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розширення кола проблем, пов'язаних з інтенсифікацією техногенного навантаження на довкілля, визнання гірничопромислових регіонів як територій екологічних катастроф та незворотних змін довкілля підвищують імовірність змін вимог екологічного законодавства до результатів господарської діяльності гірничих підприємств. Таким чином, виникають протиріччя між економічними та екологічними критеріями доцільності розробки родовищ корисних копалин, що збільшує ризики змін регуляторного впливу на природокористувачів й ускладнює процеси планування та впровадження економічної стратегії гірничих підприємств. Проблематика сталого розвитку суспільства, зокрема, еколого-відповідального розвитку гірничих підприємств досліджувалась багатьма вітчизняними та закордонними вченими, серед яких О.І. Амоша, О.О. Веклич, А.В. Бардась, Б.В. Букринський, В.В. Горлачук, С.В. Гошовський, Б.М. Данилишин, Я.П. Дідух, С.І. Дорогунцов, В.С. Міщенко, Я.Г. Олійник, І.В. Петенко, В.І. Прокопенко, К. Рихтер, О.В. Садченко, А.В. Степаненко, В.М. Степанов, А.Г. Шапар, Ю. С. Шемшученко, Л.Б. Шостак, С.К. Харічков, А. Эндрес, О.Б. Ярош та інші. Важливим завданням забезпечення економічного зростання на засадах сталого розвитку суспільства вченими визначено поширення еколого-збалансованого світогляду на рівні макро- та мікросуб'єктів. Проте, недостатньо уваги приділяється протиріччям економічних та екологічних інтересів гірничих підприємств, які утворюються в динамічному регуляторному середовищі, що обумовлено цілями та способами забезпечення раціонального природокористування. Тому, оцінка впливу елементів раціонального природокористування на процес обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства є актуальною науково-практичною задачею.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планами науково-дослідних робіт Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України (м. Дніпропетровськ): «Розробка організаційно-економічних механізмів забезпечення сталого розвитку гірничодобувних підприємств та регіонів» (номер держреєстрації 0112U004202, 2012-2015 рр.), в рамках якої автор довів необхідність уточнення поняття «економічна стратегія гірничого підприємства» як похідної процесу планування сталого розвитку території; «Визначення впливу суспільних пріоритетів та механізмів забезпечення раціональності природокористування на процес обґрунтування економічних стратегій гірничодобувних підприємств» (номер держреєстрації 0113U003340, 2013 р.), в рамках якої запропоновано удосконалення методичного підходу до оцінки характеру регуляторного впливу в сфері природокористування на стратегічні рішення гірничого підприємства та розроблено концептуальну модель узгодження елементів стратегічного вибору підприємства та очікувань зацікавлених суспільних груп стосовно

раціональності природокористування.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення та розвиток науково-методичних основ, розробка практичних рекомендацій щодо імплементації елементів раціонального природокористування в процеси обґрунтування та ефективного впровадження економічної стратегії гірничого підприємства.

Для досягнення мети в дисертаційній роботі були поставлені та вирішені наступні **завдання**:

- на підставі аналізу теоретичних основ стратегічного управління та раціонального природокористування уточнити сутність поняття «економічна стратегія гірничого підприємства» в контексті актуальності сталого розвитку суспільства;

- встановити взаємозв'язок тенденцій суспільних потреб в мінеральній сировині та політики природокористування як чинників економічних цілей гірничого підприємства;

- розробити теоретичні засади визначення характеру регуляторного впливу на гірниче підприємство, пов'язаного з процесом надкористування;

- розробити концептуальну модель узгодження елементів стратегічного вибору гірничого підприємства та очікувань зацікавлених суспільних груп стосовно раціональності природокористування;

- розвинути принципи адміністрування процесу надкористування з урахуванням розподілу повноважень та відповідальності серед природокористувачів за раціональність поведінки з природними ресурсами;

- визначити організаційні важелі ефективного впровадження екологічно відповідальної економічної стратегії гірничого підприємства групою суб'єктів, зацікавлених в раціональному природокористуванні;

- визначити економічні передумови формування бізнес-портфелю гірничого підприємства в межах екологічно відповідальної економічної стратегії.

Об'єкт дослідження – процес стратегічного управління гірничим підприємством в сфері природокористування.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні підходи та прикладні аспекти визначення та оцінки елементів раціонального природокористування при обґрунтуванні економічної стратегії гірничого підприємства.

Методи дослідження: аналіз і наукове узагальнення – при визначенні підходів до управління раціональним природокористування на рівні окремого економічного суб'єкту та промислового регіону; аналітичний – при визначенні підстав для розрахунку розміру екологічних платежів гірничих підприємств; горизонтальний та вертикальний аналіз – при аналізі динаміки та структури комплексних показників економіко-екологічної діяльності суб'єктів природокористування; структурування – для визначення складових елементів процесу природокористування та їх логічних взаємозв'язків на різних ієрархічних рів-

нях; регресійний аналіз – при встановленні статистичних залежностей між економічними та екологічними показниками діяльності гірничого підприємства; моделювання – для складання концептуальної моделі узгодження елементів стратегічного вибору гірничого підприємства та зовнішніх очікувань щодо раціональності природокористування; лінійне програмування – для вирішення задачі розподілу інвестицій серед проектів гірничого підприємства з комплексної розробки родовища та використання техногенної сировини.

Інформаційна база дисертаційного дослідження складається з наступних джерел: інформація Державного комітету статистики та екологічних організацій стосовно стану довкілля в гірничопромисловому регіоні; екологічне законодавство України та міжнародні правові акти, що впливають на зміст, форми, результати та обсяги економічної діяльності суб'єктів господарювання; статистична звітність гірничих підприємств щодо визначення розміру платежів за забруднення навколишнього природного середовища; техніко-економічні показники діяльності гірничих підприємств, що містяться у відкритому доступі (відповідно до організаційно-правової форми господарювання: акціонерні товариства); внутрішня документація гірничих підприємств стосовно об'єктів, змісту та оцінки впливу на навколишнє природне середовище; матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань та мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в подальшому розвитку науково-методичних підходів до імплементації елементів раціонального природокористування в процесі обґрунтування та впровадження економічної стратегії гірничого підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
удосконалено:

- теоретичні засади обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на оцінці парних груп критеріїв (масштаб діяльності – ліміти залучення природних ресурсів; якість продукції – екологічність технологій; види продукції – комплексність розробки родовища; собівартість – ресурсоємність та можливість інтерналізації витрат; соціальна відповідальність – відновлення довкілля), та дозволяє узгодити очікування суспільних груп, пов'язані з раціональністю природокористування, та елементи стратегічного вибору гірничого підприємства;

- методичні засади прогнозування майбутнього стану зовнішнього середовища гірничого підприємства, що, на додаток до екстраполяції, передбачає врахування точок біфуркацій, пов'язаних з оцінкою та ймовірним посиленням екологічної відповідальності гірничого підприємства, та дозволяє розширити спектр потенційних сценаріїв його економічного розвитку;

- теоретичні засади визначення цілей гірничого підприємства, що обумовлені суб'єктивною логікою формування та перерозподілу між зацікавленими групами отриманого економічного ефекту від природокористування (компенсація витрат, пов'язаних з екологічними наслідками; отримання більших дохо-

дів в сфері надрокористування; виплата компенсаційних платежів соціального характеру; фінансова підтримка виробників в період кризових явищ тощо); в основу наукового підходу, на відміну від існуючих, покладений багатоважільний ефект взаємного перекриття, коли один з ефектів сталого розвитку нелінійно впливає на інші. Врахування цієї логіки дозволяє регулювати відносини між суб'єктами надрокористування шляхом координації дій задля забезпечення ефективності діяльності кожного з них;

– методичні засади впровадження економічної стратегії гірничого підприємства, що, на відміну від існуючих, передбачають формування інтегрованого середовища стратегічних перетворень шляхом державно-приватного партнерства. Характер взаємовідносин між сторонами, зацікавленими в раціональному природокористуванні, залежить від рівня інтеграції зусиль та реакції на ініціативи партнерів, що дозволяє визначати діапазон економічних результатів стратегічних проектів гірничого підприємства.

дістали подальшого розвитку:

– розуміння сутності «економічна стратегія гірничого підприємства», що розглядається як похідна складова процесу планування сталого розвитку суспільства та являє собою спосіб досягнення визначених гірничим підприємством економічних цілей, що разом з неекономічними цілями утворюють певну систему пріоритетів, які мають відповідати прийнятним цінностям сталого розвитку та можливостям суб'єктів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства забезпечити раціональне природокористування;

– теоретичні підходи до ідентифікації комплексу характеристик зовнішніх вимог до гірничого підприємств стосовно раціональності природокористування, що на відміну від існуючих підходів, здійснюється за допомогою класифікації видів регуляторного впливу для визначення його варіативності та характеру. Якісна оцінка регуляторного впливу може бути використана для прогнозування умов здійснення господарської діяльності та обґрунтування адекватних змін еколого-орієнтованої економічної стратегії гірничого підприємства;

– принципи адміністрування процесу надрокористування шляхом підвищення відповідальності повноважних державних структур за ефективність управління зазначеним процесом розширеною групою зацікавлених сторін (природокористувачів), а також виконання власної частки завдань щодо спільних проектів, спрямованих на раціональність поводження з природними ресурсами. Запропонований принцип базується на відмінностях розробленої концептуальної моделі суспільного надрокористування консолідуючого типу та дозволяє запобігти виникненню негативного для економіки гірничого підприємства посилення регуляторного впливу завдяки перерозподілу серед зацікавлених сторін відповідальності за недосягнення природоохоронних цілей спільних проектів;

Практичне значення отриманих результатів. В результаті дослідження автором запропоновано методику обґрунтування економічної стратегії гірничо-

го підприємства на засадах раціонального природокористування, що дозволяє прогнозувати зміни екологічних вимог до надрокористувачів та підвищити ефективність реалізації зазначеної стратегії розширеною групою природокористувачів. Розроблена методика використовується в практичній діяльності Філії «Вільногірський гірничо-металургійний комбінат» ПрАТ «Кримський ТИТАН» (акт впровадження від 05 червня 2013 р.) та ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» (довідка від 20 червня 2013 р.)

Розроблені у дисертаційній роботі науково-методичні підходи до врахування елементів раціонального природокористування при обґрунтуванні економічної стратегії гірничого підприємства використовуються в навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» при підготовці магістрів за спеціальністю «Економіка довкілля і природних ресурсів» (довідка № 03-19/74 від 14.05.2013р.), зокрема під час формування навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Економіка природокористування», «Екологічна економіка», «Екологічний менеджмент».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства на засадах раціонального природокористування. Основні положення дисертаційної роботи, її висновки та рекомендації розроблено автором особисто та викладено у його наукових працях.

Апробація результатів дослідження. Основні наукові результати, отримані в ході роботи над дисертацією, доповідались на 9 науково-практичних конференціях, зокрема: IV Міжвузівській науково-практичній конференції студентів, молодих вчених та спеціалістів «Сучасний менеджмент: проблеми теорії та практики» (м. Кривий Ріг, 29 квітня 2010 р.), Міжнародній науково-технічній конференції «Моніторинг та мінімізація негативного впливу господарської діяльності залізрудних підприємств України на навколишнє природне середовище» (м. Кривий Ріг, 8-9 жовтня 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети» (м. Донецьк, 17 грудня 2010 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Зелений бізнес: життя заради майбутнього» (м. Київ, 7-8 квітня 2011 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України» (м. Дніпропетровськ, 2-4 червня 2011 р.), Міжвузівській науково-практичній конференції «Теоретичні та прикладні аспекти становлення та розвитку конкурентоспроможної економіки» (м. Кривий Ріг, 25 листопада 2011 р.), Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції аспірантів та молодих вчених «Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства» (м. Дніпропетровськ, 30 листопада 2012 р.), I Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Економіка підприємства: проблеми та перспективи розвитку» (м. Дніпропетровськ, 18-19 грудня 2012 р.), Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції

«Економіка в умовах глобалізації: проблеми, тенденції, перспективи» (м. Дніпропетровськ – Жешув, 25 лютого – 1 березня 2013 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено та опубліковано в 15 наукових працях загальним обсягом 5,3 д.а., у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях, з яких 1 стаття у виданнях України, що включені до міжнародної наукометричної бази даних (SCOPUS), та 9 – у інших виданнях, з яких особисто автору належить 5,2 д.а.

Обсяг та структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків, що викладені на 188 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 20 таблиць, 43 рисунки, список використаних джерел із 148 найменувань, 3 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

В першому розділі «**Теоретичні засади імплементації елементів раціонального природокористування в процес обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства**» визначена актуальність узгодження економічних інтересів гірничого підприємства та вимог до раціональності його природокористування. З аналізу екстернальних ефектів виробничої діяльності гірничого підприємства визначено, що вони обумовлені недосконалістю виробничих технологій, значними масштабами вилучення запасів надр. Встановлено також, що причинами нераціонального природокористування є недоліки змісту та впровадження еколого-економічних рішень зацікавленими суб'єктами різних ієрархічних рівнів, на відміну від констатації недостатньої відповідальності безпосередньо гірничого підприємства. Для вирішення протиріч сталого розвитку слід враховувати економічні інтереси гірничого підприємства (зокрема, гірничозбагачувального або гірничо-металургійного комбінату), яке має здійснювати прибуткову діяльність для задоволення потреб в мінеральній сировині.

Аналіз теоретичних та практичних засад сталого розвитку території дозволив стверджувати про поширеність в науковому середовищі песимістичних прогнозів стосовно поліфуркаційних системних змін в суспільстві. Це обумовлює важливість налагодження ефективної взаємодії між формальними та неформальними інститутами у сфері природокористування. Звідси, економічну стратегію гірничого підприємства запропоновано розуміти як спосіб досягнення визначених ним економічних цілей, що разом з неекономічними цілями утворюють певну систему пріоритетів, яка має відповідати прийнятним цінностям сталого розвитку, а також можливостям суб'єктів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства забезпечити раціональне природокористування.

Раціональність природокористування як вимога до гірничого підприємства є чинником, вплив якого на економічні результати підприємства внаслідок еволюції суспільних цінностей може змінюватись в широкому діапазоні. Основу дисертаційного дослідження становить припущення, що раціональність при-

родокористування є спільним результатом діяльності багатьох суб'єктів суспільства (групи природокористувачів), які прямо або опосередковано сприяють видобутку мінеральної сировини. До того ж гірниче підприємство використовує результати діяльності інших підприємств (технології, техніка), та функціонує в регульованому підприємницькому середовищі. Неотримання результату одним з суб'єктів є підставою для погіршення еколого-економічної ефективності діяльності гірничого підприємства. Тому, ефективність економічної стратегії гірничого підприємства залежить від можливостей прогнозувати регуляторний вплив щодо екологічної відповідальності та використовувати потенціал зовнішніх суб'єктів для забезпечення раціонального природокористування.

В другому розділі «**Обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства в системі суспільних інтересів щодо раціонального природокористування**» доведено, що зміна суспільних потреб в залізорудній сировині та технологій її виробництва змінює на інституціональному рівні умови господарювання гірничого підприємства та змушує переглядати економічну стратегію. Якщо виходити з принципів сталого розвитку суспільства та враховувати різні екстернальні наслідки гірничо-збагачувального виробництва за мультиплікативним принципом, то ефективність надрокористування (E) включатиме економічну ($E_{екон}$), соціальну ($E_{соц}$) та екологічну ($E_{екол}$) складові: $E = f(E_{екон}; E_{екол}; E_{соц})$. Логіку формування та перерозподілу ефекту надрокористування між зацікавленими суспільними групами слід віддзеркалювати багатоважільним ефектом перекриття, коли один з ефектів сталості стимулює або пригнічує інші, що відбувається на основі синергетичних перетворень в системі відносин. Протиріччя між економічними та екологічними ефектами надрокористування можуть бути зменшені, якщо управління цим процесом розпочинати не з оцінки придатності природних ресурсів для реалізації господарських цілей, а з визначення пріоритету видобувної діяльності в системі еколого-економічних інтересів інших природокористувачів на території розташування родовища.

Мотиви регуляторного впливу на процес надрокористування визначені групами чинників: отримання економічного зиску від використання залізорудної сировини; забезпечення раціональності видобування та використання мінеральних ресурсів; сприяння утворенню зисків, альтернативних надрокористуванню в короткостроковому та довгостроковому періодах. Важливою характеристикою цілей названих груп є їх вектор, що обумовлює спрямованість, єдність або протиріччя цілей. Врегулювання відносин в сфері природокористування запропоновано шляхом підвищення ефективності координації діяльності суб'єктів надрокористування, на відміну від принципу «забруднювач платить».

Надрокористування розглянуто як процес, де кожен з етапів (E_i) пов'язується з очікуваними результатами (P_i), змістом виконуваних завдань (Z_i) та сумою коштів (K_i), необхідних для їх реалізації. Обсяг фінансування етапу (K_i) залежить від отриманих результатів (P_{i-1}) на попередніх етапах (E_{i-1}), їх змістом

(Z_{i-1}) та обсягом фінансування (K_{i-1}) :

$$(E_i) \begin{cases} (P_i) = f(K_i, Z_i); (K_i) = f(Z_i); \\ (K_i) = f(P_{i-1}); (P_{i-1}) = (K_{i-1}, Z_{i-1}). \end{cases} \quad (1)$$

Обмеженнями системи (1) є обсяги фінансування, що здатні спрямувати зацікавлені суб'єкти на досягнення цільових показників (кількісна складова), а також ефективність управління на кожному етапі (якісна складова виконання передбачених робіт та функцій). Відсутність фінансування, неякісне планування та ефективність діяльності на попередніх етапах надрокористування призводить до акумулювання негативних явищ та унеможливлення якісного виконання подальших робіт. Тому оцінку цілей підприємства запропоновано здійснювати з використанням класифікації видів регуляторного впливу (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація видів регуляторного впливу на гірничі підприємства

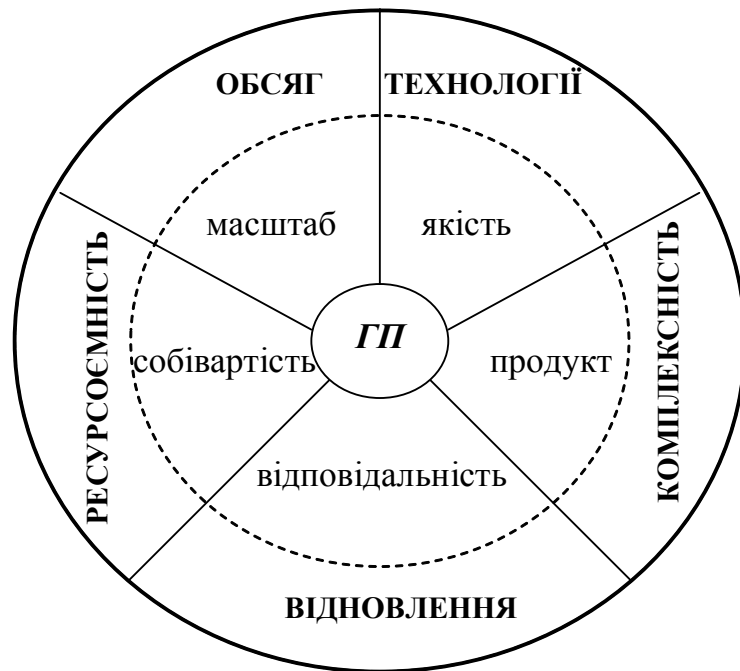
Ознака	Регуляторний вплив		
	адміністративний	економічний	соціальний
Зміст рішень	адміністративний	економічний	соціальний
Форма	закритий (дозвіл; квота; вимога; порядок; методика розрахунку)	варіативний (страхування; вартість природного ресурсу; спеціальні податки)	Відкритий (соціальна відповідальність)
Напрямок делегування повноважень	суб'єктний (підприємство)	суб'єктно-експертний (погодження впливу з експертною групою)	незалежний (аутсорсінговий висновок)
Принцип розподілу відповідальності	індивідуалізований (окреме підприємство)	груповий (відповідальність суб'єктів виду економічної діяльності)	суспільний (відповідальність суб'єктів суспільства)
Підпорядкованість	інституціональний	територіальний	мікроекономічний
Організаційний механізм	процедурно-директивний	конкурентно-договірний (конкурс; формування об'єднань)	проектний (координація дій)
Структура системи критеріїв оцінки	стала (незмінна система критеріїв)	умовно-стала (незмінність основних критеріїв)	змінна (додавання та зміна критеріїв)
Новизна вимог до суб'єктів надрокористування	традиційний	екстраполяційний	непередбачуваний
Обов'язковість вимог	безумовний	обумовлений	нейтральний

Шляхом узагальнення функцій повноважних суб'єктів в сфері надрокористування доведено, що регуляторний вплив на гірничі підприємства не є однорідним за змістом та очікуваними економічними наслідками. Тому, характер регуляторного впливу запропоновано оцінювати якісно: як м'який (домовленості між зацікавленими суб'єктами в сфері гірничих відносин), помірний (диференційоване економічне стимулювання) або жорсткий (адміністративне обмеження, процедура). Зміна ставлення до надр як спільного ресурсу визначатиме

умови підприємницької діяльності. Звідси, прогнозування регуляторного впливу на діяльність гірничого підприємства ґрунтується на динамічності змісту та форм екологічних вимог, що залежать від тенденцій потреб у мінеральній сировині, суспільних цінностей та конкурентоспроможності підприємства.

В ході дослідження економічної стратегії залізрудних комбінатів як похідної раціональності природокористування враховано, що неоднорідність суспільних відносин суб'єктів природокористування є підґрунтям формування ситуативної системи еколого-економічних цілей. Наближення ціни продукції гірничого підприємства до максимального ринкового рівня при мінімальних обсягах виробництва свідчить про недоцільність поточної економічної стратегії. За таких умов та при збільшенні вимог щодо інтерналізації витрат принцип мінімізації собівартості продукції стає недоступним для гірничого підприємства. Логічність та послідовність політики інтерналізації витрат, що забезпечить більш високу якість планування та реалізації економічної стратегії гірничого підприємства, протиставляється відмові від обраної стратегії та фінансування заходів з ліквідації наявних екстерналій. Співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» змінюється в діапазоні від 1,16 до 2,78 та його динаміка описується експоненційним трендом з високим коефіцієнтом детермінації ($R^2=0,7157$). Це свідчить про сприятливий для комбінату екстраполяційний прогноз запасу стратегічної гнучкості, разом з тим, природними є очікування суспільства зі збільшення його екологічної відповідальності. Досягнення точки поліфуркації та посилення вимог екологічного законодавства щодо інтерналізації витрат підвищить рівень стратегічних загроз для гірничого підприємства. Для вибору критеріїв оцінки економічної стратегії гірничого підприємства складена концептуальна модель, що передбачає оцінку парних груп: масштаб діяльності – ліміти залучення природних ресурсів; якість продукції – екологічність технологій; види продукції – комплексність розробки родовища; собівартість – ресурсоемність та можливість інтерналізації витрат; соціальна відповідальність – відновлення довкілля (рис. 1). Таким чином, доведена доцільність обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства з урахуванням змін суспільного розуміння раціональності природокористування та відповідальності підприємства за екстернальні ефекти його діяльності.

В третьому розділі «**Організація провадження екологічно відповідальної економічної стратегії гірничого підприємства**» доведено, що визначення пріоритетів в системі критеріїв ефективності бізнесових рішень гірничого підприємства залежить від моделі суспільного надкористування, що є ієрархічною, але може бути побудована на основі послідовного (директивна, зорієнтована на екологічну відповідальність підприємства) або консолідуючого підходу (коаліційна, спрямована на розширення кола відповідальних суб'єктів за стан довкілля). Врахування цієї моделі дозволяє підприємству адаптувати економічну стратегію до зовнішніх вимог, сформувані та використати переваги

ініціювання превентивної екологізації господарської діяльності.

Рис. 1. Модель узгодження елементів стратегічного вибору гірничого підприємства (ГП) та змісту раціональності природокористування

Розподіл спільної відповідальності за результати надрокористування пропонується здійснювати серед наступних груп суб'єктів: безпосередні надрокористувачі (гірничі підприємства); опосередковані надрокористувачі (органи державної влади та місцевого самоврядування). Виключення суб'єктів державного та інших рівнів з переліку природокористувачів суттєво збільшує навантаження на гірниче підприємство. Перерозподіл екологічної відповідальності між зацікавленими суб'єктами надрокористування дозволить диверсифікувати підприємницькі ризики. Отже, ефективність економічної стратегії гірничого підприємства залежить від узгодження цілей зацікавлених груп в сфері надрокористування та обов'язкової фіксації їх обов'язків і відповідальності (рис. 2).

Розподіл відповідальності за екологічні наслідки виробничої діяльності запропоновано здійснювати за принципом неприпустимості зворотного делегування від неефективно функціонуючих суб'єктів інституційного рівня. Для цього процесний підхід до управління природоохоронною діяльністю доповнений проектно-орієнтовною деталізацією заходів. Досягнення економічних гірничого підприємства цілей на засадах раціонального природокористування передбачає використання ряду альтернативних стратегій: екоспеціалізації; диверсифікації продукції, пов'язану з геологічним складом запасів родовища; імпортування сировини тощо. Для їх реалізації запропонована проектна організаційна структура гірничого підприємства з підвищеним статусом підрозділу природних ресурсів, відповідального, зокрема, за вартість природних ресурсів, залучених або деградованих при здійсненні виробничих процесів.

Взаємодія між зацікавленими групами може відбуватись на договірних підставах, що передбачає прийняття угод про наміри, принципи та організацію спільної діяльності. Основу узгодження інтересів становить залежність результатів спільної діяльності від чинників: кількості учасників проекту; ефективності діяльності учасників проекту; рівня сприйнятої відповідальності учасників проекту; механізму страхування ризиків учасників проекту. Характер взаємовідносин між зацікавленими сторонами запропоновано визначати за двома критеріями: інтеграція зусиль – мотивація та здатність суб'єктів до співпраці; реакція на ініціативи – сприйняття зацікавленою групою зовнішніх пропозицій і готовність до підвищення ефективності власної діяльності для потреб групи. Отже, захист інтересів гірничого підприємства потребує переконання інших суб'єктів в значущості та екологічній безпеці його економічних ініціатив.

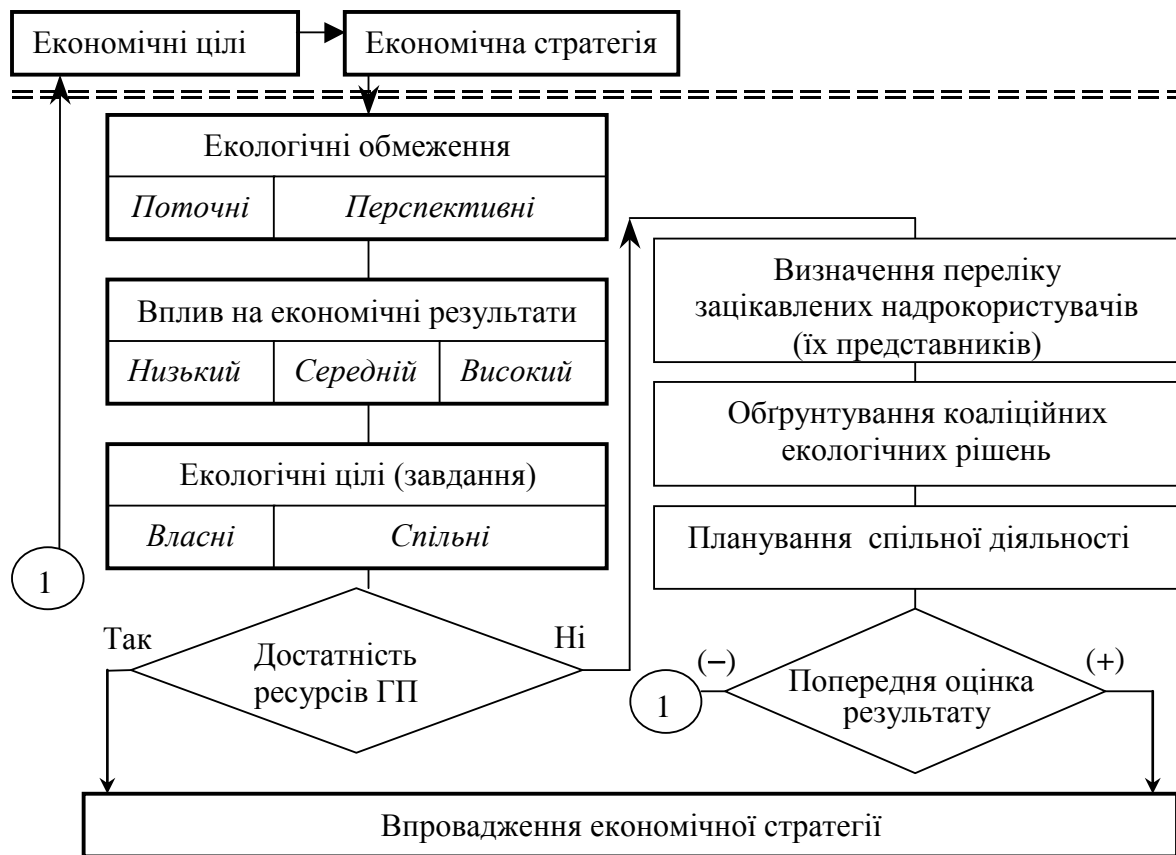

Рис. 2. Обґрунтування екологічно відповідальної економічної стратегії гірничого підприємства

Для забезпечення прибутковості підприємства слід узгоджувати з партнерами підвищення розміру інтерналізованих витрат та отримувати гарантії виплати компенсаційних платежів. Витрати на видобуток корисних копалин представлено як суму внутрішніх витрат (чистих технологічних витрат підприємства та інтерналізованих ним витрат зацікавлених сторін) та зовнішніх витрат (власних інвестицій зацікавлених сторін та витрат суб'єктів, що зазнали негативного екстернального впливу при реалізації проекту). Відмова учасника від ви-

конання власної частки проекту підвищує витрати інших учасників, що негативно позначається на екологічних та економічних результатах. У випадку неможливості здійснення ефективної спільної діяльності, економічні стратегії гірничого підприємства матимуть протиріччя з екологічними вимогами.

Економічною основною відносин стейкхолдерів є прибуток (Π), залежний від обсягів вкладеного капіталу (K^0). Розглянуті (n) проектів ПАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» віднесені до програми комплексної розробки родовища та використання техногенної сировини. Розміри інвестицій, що можна вкладати в проект, утворюють дискретну множину: K_j , $j=1, \dots, m$. До того ж відомі прибутки від інвестицій для дискретних значень інвестицій: $\Pi_i(K_j)$, $i=1, \dots, n$, $j=1, \dots, m$. Шукана булева змінна $x_{ij}=1$, коли j -е значення розміру інвестиції вкладається в i -й проект, $x_{ij}=0$ – в інших випадках. З урахуванням оптимального обсягу інвестицій за критерієм рентабельності задача їх розподілу описується наступною цільовою функцією та обмеженнями:

$$\Pi = \sum_{i=1}^n \Pi_i = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m \Pi_i(K_j) \rightarrow \max; \quad \sum_{i=1}^n x_{1j} = 1, \sum_{i=1}^n x_{2j} = 1, \dots, \sum_{i=1}^n x_{nj} = 1;$$

$$K_1 \left(\sum_{i=1}^n x_{i1} \right) + K_2 \left(\sum_{i=1}^n x_{i2} \right) + \dots + K_m \left(\sum_{i=1}^n x_{im} \right) \leq K^0.$$

Визначений оптимальний обсяг інвестицій в проекти комбінату в сумі 24 млн. грн дозволяє отримати 3,9 млн. грн прибутку та досягти максимальної рентабельності на рівні 16,25 %. Розподіл інвестицій між проектами наступний: на видобуток щебеню зі скальних порід спрямовується 9 млн. грн; на видобуток щебеню з відходів сухого збагачення – 6 млн. грн; на видобуток піску зі скальних порід – 9 млн. грн. Якщо власних коштів комбінату не достатньо для покриття інвестиційних потреб бізнес-портфелю, то слід залучати ресурси учасників публічно-приватного партнерства. Таким чином буде досягатись відповідальне узгодження економічних інтересів гірничого підприємства та екологічних інтересів сторін, зацікавлених в раціональному природокористуванні.

Статистично визначено, що залежність між річним обсягом видобутку корисних копалин підприємства та сукупним розміром платежів за користування надрами описується лінійним трендом з середнім значенням коефіцієнту детермінації ($R^2=0,4831$). З урахуванням потреб, споживачі прямо або опосередковано стимулюють техногенне навантаження на довкілля. Кон'юнктурні обсяги виробництва продукції (Q^P) можуть бути: екологічно небезпечні та економічно недоцільні. Директивні обсяги (Q^H) обмежують або підтримують продуктивність гірничих підприємств в періоди несприятливої ринкової кон'юнктури. Тому, прийняття стратегічного рішення підприємства підпорядковано обсягу виробництва, співвідношенню собівартості продукції (C) з кон'юнктурним або директивним значенням її ціни (C^P, C^H) й відповідному прибутку (Π^P, Π^H):

$0 \leq Q \leq \max\{Q^P, Q^H\}$; $C \leq \Pi \leq \max\{\Pi^P, \Pi^H\}$; $0 \leq \Pi \leq \max\{\Pi^P, \Pi^H\}$. Підвищення норми платежів за надра з 1,5 до 7,5% зменшує прибуток на 34% (з 242,87 до 159,47 млн. грн), що спостерігається при виробництві залізорудної продукції в обсязі 1560 тис. т (рис. 3).

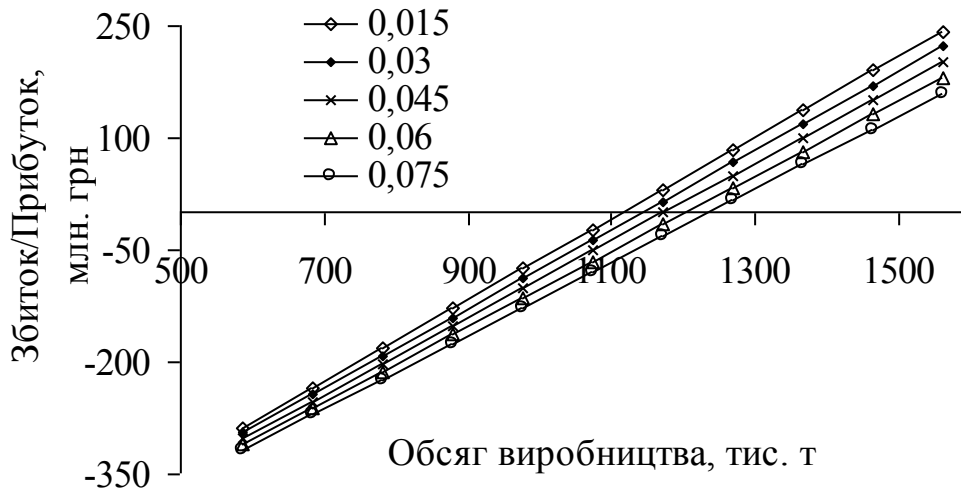

Рис. 3. Залежність прибутку гірничого підприємства при змінюванні обсягів виробництва продукції та розміру платежів за використання надр

На підставі здійснених досліджень визначено, що імплементація елементів раціонального природокористування в процес обґрунтування та впровадження економічної стратегії гірничого підприємства передбачає залучення широкого кола зацікавлених суб'єктів до формування умов ефективної за економічними та природоохоронними критеріями господарської діяльності.

ВИСНОВКИ

В дисертації, яка є завершеною науковою роботою, вирішено актуальне завдання, що полягає у визначенні доцільності та способів імплементації елементів раціонального природокористування в науково-методичні підходи до обґрунтування та впровадження економічної стратегії гірничого підприємства. Основні наукові та практичні результати полягають в наступному:

1. Аналіз теоретичних та практичних засад визначення економічної стратегії гірничого підприємства в контексті актуальності сталого розвитку суспільства дозволив уточнити зміст поняття «економічна стратегія гірничого підприємства», що розглядається як похідна складова процесу планування сталого розвитку суспільства та являє собою спосіб досягнення визначених гірничим підприємством економічних цілей, що разом з неекономічними цілями утворюють певну систему пріоритетів, які мають відповідати прийнятним цінностям сталого розвитку та можливостям суб'єктів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства забезпечити раціональне природокористування.

2. Визначення позитивних передумов для видобутку корисних копалин як

виду економічної діяльності національних підприємств обумовлює висновок стосовно подальшого розвитку методичних засад оцінки чинників зовнішнього середовища. Суб'єктивна логіка формування та перерозподілу між зацікавленими групами економічного ефекту, отриманого від діяльності з видобутку корисних копалин, базується на багатоважільному ефекті взаємного перекриття, коли один з ефектів сталого розвитку (економічний, екологічний, соціальний) стимулює або пригнічує інші. Це дозволяє регулювати відносини між суб'єктами надрокористування шляхом координації діяльності для забезпечення ефективності діяльності кожного з них, на відміну від посилення відповідальності гірничого підприємства за принципом «забруднювач – платить».

3. Запропонована класифікація видів регуляторного впливу на гірниче підприємство дозволяє ідентифікувати комплекс характеристик зовнішніх вимог до раціональності природокористування для визначення їх варіативності та характеру. Якісна оцінка регуляторного впливу може бути використана для прогнозування умов здійснення господарської діяльності та обґрунтування адекватних змін економічної стратегії гірничого підприємства. Дослідження чинників регуляторного впливу на природокористувачів дозволяє стверджувати, що конфліктна основа суспільних відносин в цій сфері виходить з пріоритету одного з процесів в системі «надрокористування – підприємницька діяльність».

4. Визначено, що сценарії посилення екологічної відповідальності гірничого підприємства доцільно складати з урахуванням концепції поліфуркації, що дозволить усунути обмеження методу екстраполяції. Оцінку економічної стратегії гірничого підприємства запропоновано здійснювати за розробленою концептуальною моделлю узгодження очікувань суспільних груп, зацікавлених в раціональності природокористування та елементів стратегічного вибору підприємства. Модель передбачає оцінку парних груп критеріїв: масштаб діяльності – ліміти залучення природних ресурсів; якість продукції – екологічність технологій; види продукції – комплексність розробки родовища; собівартість – ресурсоємність та можливість інтерналізації витрат; соціальна відповідальність – відновлення довкілля.

5. Ґрунтуючись на тому, що ефективність впровадження економічної стратегії гірничого підприємства залежить від умов, що відповідають моделі надрокористування, запропонований перехід від директивного до консолідуючого її виду для більш повного урахування інтересів безпосередніх та опосередкованих природокористувачів. Тому, подальший розвиток принципів адміністрування процесу управління надрокористування пов'язується з підвищенням відповідальності повноважних державних структур за ефективність управління надрокористуванням розширеною групою природокористувачів, а також виконання власної частки завдань спільних проектів, спрямованих на раціональність поводження з природними ресурсами.

6. Ефективність впровадження економічної стратегії екологічно відповідального гірничого підприємства залежить від реорганізації його внутрішньої

управлінської системи в напрямку проектної структури з підвищенням статусу підрозділу природних ресурсів, відповідального, зокрема, за вартість природних ресурсів, залучених або деградованих при здійсненні виробничих процесів.

Способом інтеграції зацікавлених сторін стосовно раціонального природокористування визначене державно-приватне партнерство на етапі провадження економічної стратегії гірничого підприємства. До чинників ефективності такого партнерства, що мають пряму дію, віднесені: кількість учасників проекту; ефективність діяльності учасників проекту; рівень сприйнятої відповідальності учасників проекту; механізм страхування ризиків учасників проекту. Зміна характеру відносин учасників проекту та сприяння їх економічно й екологічно вмотивованій діяльності можливі за умов перерозподілу фінансового навантаження між розширеною групою відповідальних природокористувачів.

7. Визначено, що на формування еколого-орієнтованого та компромісного за економічними критеріями бізнес-портфелю гірничого підприємства впливають можливості стейкхолдерів спільно фінансувати природоохоронні проекти для досягнення максимальної рентабельності інвестицій, а також можливості сприяти економічній ефективності діяльності підприємства в аспектах змін обсягів виробництва, ціни продукції та прибутку. При складанні виробничої програми гірничого підприємства слід враховувати, що підвищення нормативу платежів за надра з 1,5 до 7,5% зменшує прибуток підприємства на 34,3%.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Волошенюк В.В. Обґрунтування економічних стратегій підприємств в контексті екологічно сталого розвитку регіону / В.В. Волошенюк // Науковий вісник Національного гірничого університету, 2010. – № 6 (116). – С. 110-114.

2. Волошенюк В.В. Система управління надрокористуванням гірничозбагачувальних комбінатів / В.В. Волошенюк // Економічний простір: Збірник наукових праць – № 50. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – С. 313-323.

3. Волошенюк В.В. Суспільні потреби в залізородній сировині як чинник регуляторної політики в сфері надрокористування / В.В. Волошенюк // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Економічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. – № 1(13), 2012. – с. 144-154.

4. Волошенюк В.В. Економічні стратегії гірничих підприємств як похідна раціональності природокористування в системі суспільних відносин / В.В. Волошенюк, О.Г. Вагонова // Науковий вісник Національного гірничого університету, 2012. – № 2(128). – С. 127-134. *Особистий внесок*: запропонована концептуальна модель узгодження економічної стратегії гірничозбагачувального комбінату та змісту раціональності природокористування.

5. Волошенюк В.В. Еколого-економічне обґрунтування бізнес-стратегії

гірничодобувного підприємства / В.В. Волошенюк // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки: Випуск 32: У трьох частинах – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Частина I. – С. 153-158.

6. Voloshenyuk V. Ecological-and-economic and organizational aspects of nature management subjects interaction / V. Voloshenyuk // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2013. – № 1(41). – С. 170-173.

За матеріалами наукових конференцій:

1. Волошенюк В.В. Екологічні результати виробничої діяльності гірничозбагачувальних комбінатів / В.В. Волошенюк // Моніторинг та мінімізація негативного впливу господарської діяльності залізородних підприємств України на навколишнє природне середовище: матеріали Міжнародної науково-технічної конференції. – Кривий Ріг, 2010. – С. 42-43.

2. Волошенюк В.В. Екологічні імперативи економічних стратегій гірничозбагачувальних комбінатів / В.В. Волошенюк // Сучасний менеджмент: проблеми теорії та практики: матеріали IV Міжвузівської науково-практичної конференції студентів, молодих вчених та спеціалістів. – Кривий Ріг, 2010. – С. 107-108.

3. Волошенюк В.В. Потреби в мінеральній сировині як підгрунття економічної стратегії гірничозбагачувальних комбінатів / В.В. Волошенюк // Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети: тези Міжнародної науково-технічної конференції. – Донецьк, 2010. – С. 222-223.

4. Волошенюк В.В. Проблеми формування системи цілей в сфері надрокористування, зорієнтованої на сталий розвиток / В.В. Волошенюк // Зелений бізнес: життя заради майбутнього: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. – Київ, 2011. – С. 33-35.

5. Волошенюк В.В. До питання ефективності природоохоронних заходів в сфері гірничозбагачувальної діяльності / В.В. Волошенюк // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 153-155.

6. Волошенюк В.В. Урахування регуляторного впливу при складанні економічних стратегій гірничозбагачувальних комбінатів / В.В. Волошенюк // Теоретичні та прикладні аспекти становлення та розвитку конкурентоспроможної економіки: матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції. – Кривий Ріг, 2011. – С. 190-191.

7. Волошенюк В.В. Проектне управління економічним розвитком гірничодобувних підприємств на засадах раціонального природокористування / В.В. Волошенюк // Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства: тези Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції аспірантів та молодих вчених. – Дніпропетровськ, 2012. – С. 143-145.

8. Волошенюк В.В. Організаційне забезпечення стратегічних еколого-економічних результатів діяльності природокористувачів / В.В. Волошенюк //

Економіка підприємства: проблеми та перспективи розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 18-21.

9. Волошенюк В.В. Забезпечення розвитку суспільства шляхом інтеграції суб'єктів господарювання в сфері природокористування / В.В. Волошенюк // Економіка в умовах глобалізації: проблеми, тенденції, перспективи: зб. Матеріалів I міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Дніпропетровськ – Жешув, 2013. – С. 59-63.

АНОТАЦІЯ

Волошенюк В.В. Обґрунтування економічної стратегії гірничого підприємства на засадах раціонального природокористування. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», Дніпропетровськ, 2013.

Проаналізовані теоретичні та практичні засади, а також уточнений зміст поняття «економічна стратегія гірничого підприємства» на підставі її розгляду як похідної процесу планування сталого розвитку території. Визначені чинники протиріч в системі суспільних відносин, пов'язаних з результатами процесів «надкористування – підприємницька діяльність».

Розроблена концептуальна модель оцінки економічної стратегії гірничого підприємства, що ґрунтується на сферах узгодження очікувань суспільних груп, зацікавлених в раціональності природокористування, та елементах стратегічного вибору підприємства. Запропонована консолідуюча модель надкористування, що створює умови для підвищення ефективності впровадження економічної стратегії гірничого підприємства. Подальший розвиток принципів адміністрування процесу надкористування пов'язано з підвищенням відповідальності державних структур як зацікавленої сторони за організацію процесу планування спільних та реалізацію власних природоохоронних заходів.

Впровадження економічної стратегії екологічно відповідального гірничого підприємства запропоновано реалізовувати в проектній структурі управління з підвищенням статусу підрозділу природних ресурсів, а також передбачає формування інтегрованого середовища стратегічних перетворень шляхом державно-приватного партнерства.

Ключові слова: раціональне природокористування, гірниче підприємство, економічна стратегія, сталий розвиток, модель надкористування, державно-приватне партнерство, регуляторний вплив.

АННОТАЦИЯ

Волошенюк В.В. Обоснование экономической стратегии горного предприятия на основе принципов рационального природопользования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 – экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Государственное высшее учебное заведение «Национальный горный университет», Днепропетровск, 2013.

В диссертации проанализированы теоретические и практические основы определения экономических стратегий горных предприятий в контексте экологически устойчивого развития территории. Уточнено содержание понятия «экономическая стратегия горного предприятия» с учетом ее рассмотрения как производной процесса планирования устойчивого развития территории и эволюции системы общественных отношений. Определены факторы, способствующие возникновению противоречий в системе «недропользование – предпринимательская деятельность». Субъективная логика формирования и перераспределения экономического эффекта, полученного в процессе недропользования, между заинтересованными группами основана на мультифакторном эффекте синергетической природы.

Проанализированы функции и полномочия субъектов институционального уровня в области планирования, осуществления и контроля за процессом недропользования, в частности его рациональностью. Предложена классификация регуляторного влияния на горное предприятие. Характер регуляторного влияния предложено трактовать качественно: мягкий (договоренности между заинтересованными субъектами недропользования); умеренный (дифференцированное экономическое стимулирование); жесткий (административное ограничение, процедура). Для обоснования целей и стратегии горного предприятия составлена концептуальная модель, позволяющая определить сферы согласования ожиданий заинтересованных общественных групп относительно критериев рациональности природопользования и элементов стратегического выбора предприятия. Согласование достигается путем образования парных групп: масштаб – лимиты вовлечения природных ресурсов; качество – экологичность технологий; виды продукции – комплексность разработки месторождения; себестоимость – ресурсоемкость и возможность интернализации затрат; социальная ответственность – восстановление окружающей природной среды.

Предложена консолидирующая модель недропользования, которая, в отличие от иерархической, создает условия для повышения эффективности реализации экономической стратегии горного предприятия расширенной группой

природопользователей. Совершенствование администрирования в сфере недропользования связано с повышением ответственности государственных структур за планирование и реализацию совместной природоохранной деятельности. Для этого процессный подход к природоохранной деятельности дополнен проектно-ориентированной детализацией мероприятий. Достижение экономических целей горного предприятия на основе рационального природопользования предусматривает использование ряда стратегий, в частности: экоспециализации; диверсификации продукции, связанной с геологическим составом запасов месторождения; импорта минерального сырья.

Определено, что эффективность внедрения экономической стратегии экологически ответственного горного предприятия зависит от реорганизации его управленческой системы в направлении проектной структуры с повышением статуса подразделения природных ресурсов. Внедрение стратегических изменений основано на государственно-частном партнерстве и других формах объединения стейкхолдеров, являющихся природопользователями и обязанных нести ответственность за реализацию собственной части проекта отработки месторождения полезных ископаемых. Факторами прямого влияния на результаты такого партнерства являются: число и эффективность деятельности участников проекта; уровень принятой ответственности участниками проекта; механизм страхования их рисков.

Определено, что специфическим ограничением задачи распределения инвестиций между эколого-ориентированными проектами горного предприятия является недопустимость отказа от финансирования одного из них. При формировании производственной программы горного предприятия следует учитывать, что повышение норматива платежей за недра в пределах 1,5-7,5% уменьшает прибыль на 34,3%.

Ключевые слова: рациональное природопользование, горное предприятие, экономическая стратегия, устойчивое развитие, модель недропользования, государственно-частное партнерство, регуляторное влияние.

SUMMARY

Volosheniuk V.V. Validation of economic strategy of a mining enterprise on the grounds of rational environmental management. – Manuscript.

Thesis for submission the candidate of economic science degree in specialty by the code 08.00.06 – Economics of environmental management and environmental protection. – State Higher Educational Institution «National Mining University», Dnipropetrovsk, 2013.

Theoretical and practical grounds of determining economic strategies of mining enterprises are analyzed in the context of sustainable development of the territory. The notion of «economic strategy of a mining enterprise» is specified taking into consideration its derivation from the process of sustainable development

planning and social relationships evolution. The factors of social conflicts in the «subsoil management - entrepreneurial activities» system are determined.

Consolidating model of subsoil management is offered, which unlike hierarchical one, fosters efficient introduction of economic strategies at a mining enterprise in the group of direct and indirect users of natural resources. Improvement of environmental management administration is connected with the increase in responsibility of government institutions for organization of planning and realization of joint environmental activities of users of natural resources. It is determined that the effectiveness of introduction of economic strategy of environmentally responsible mining enterprise depends on restructuring its internal managerial system into project structure with increased status of department of environmental state forecasting.

External managerial mechanisms of strategic changes are grounded on public-private partnership and other associations of stakeholders – users of natural resources that have to bear responsibility for realizing their own part of the project of working out a site at a deposit of commercial minerals.

Keywords: rational environmental management, mining enterprise, economic strategy, sustainable development, model of subsoil management, public-private partnership, regulatory influence.

ВОЛОШЕНЮК ВАДИМ ВОЛОДИМИРОВИЧ

**ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ
ГІРНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ
РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 18.11.2013р.
Формат 60x90/16. Папір офсет. Ризографія.
Ум.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 120 пр. Зам. № _____

Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»
49027, м. Дніпропетровськ, пр. К. Маркса, 19.